

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Кваліфікаційна робота

з теми: **«РОЗВИТОК НАВЧАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ З
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»**

Виконала: магістрантка 2 курсу,
Групи Ang1- M23z
Спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська) за освітньо-
професійною програмою Середня освіта
(Англійська мова і зарубіжна література))
Пенькало Христина Василівна

Керівник: **Сторчова Т.В.**,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської мови

Рецензент:., кандидат філологічних наук,
доцент,

Кам'янець-Подільський – 2024 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАСАДИ АВТОНОМНОГО НАВЧАННЯ	7
1.1 Теоретичні передумови виникнення автономного навчання.....	7
1.2 Автономія навчальної діяльності учнів.....	16
1.3 Самостійна та автономна робота учнів у навчанні англійської мови.....	23
Висновки до розділу 1	33
РОЗДІЛ 2. ФОРМИ ТА МЕТОДИ АВТОНОМНОГО НАВЧАННЯ.....	34
2.1 Мовне портфоліо як інструмент автономного вивчення англійської мови.....	34
2.2. Проектна робота як складник автономного навчання учнів.....	38
2.3 Дебати як ігровий метод автономного навчання на уроках англійської мови.....	43
2.4 Роль інформаційних технологій у розвитку автономного навчання англійської мови.....	45
Висновки до розділу 2	53
РОЗДІЛ 3. НАВЧАЛЬНА АВТОНОМІЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ.....	54
3.1 Розвиток навчальної автономії учнів у процесі формування навичок уміння говоріння.....	54
3.2 Розвиток навчальної автономії учнів у процесі формування навичок уміння письма.....	65
Висновки до розділу 3.....	74
Висновки.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

ВСТУП

Освітні системи в Україні та світі зазнають трансформацій, які стосуються як самої структури, так і її складових: впровадження компетентнісного підходу, орієнтація на студента, зростаюча увага до розвитку м'яких навичок (soft skills) та необхідність навчання протягом усього життя (life-long learning). Інтеграційні та глобалізаційні процеси вплинули на формування ціннісних орієнтирів учнів, які повинні бути готові до нових викликів сучасного світу. Одним із таких викликів є вільне володіння іноземною мовою для успішної професійної кар'єри та досягнення особистих цілей. Це підвищує роль учителів та викладачів іноземних мов, які мають допомагати учням та студентам у розвитку іншомовної комунікативної компетентності.

Освітні реформи супроводжуються як національними, так і загальноєвропейськими змінами: відбувається коригування навчальних планів та програм, а також підходів і стратегій викладання та навчання у навчальних закладах. Зростає поширення ідеї автономії навчання, і виникає необхідність збільшення її рівня в школах. Концепція Нової української школи передбачає поступовий перехід до навчання, орієнтованого на учня, а також впровадження ідеї навчання протягом усього життя. У систему мовної освіти інтегрується програма «Загальноєвропейський мовний портфель», що визначає рівні володіння мовою та уточнює компетенції для кожного з них. Нормативно-правові документи, такі як Закон України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепція розвитку освіти на 2015-2025 роки, Національна рамка кваліфікацій, а також професійні стандарти для вчителів та викладачів, акцентують увагу на розвитку студентоцентрованого навчання, що передбачає перенесення фокусу з викладача на учня або студента, ставлячи його в центр навчального процесу.

Необхідною умовою студентоцентрованого навчання є упровадження в освітній процес закладів освіти формування навчальної автономії для більш ефективної організації освітнього процесу.

Актуальність дипломної роботи магістра полягає у тому, що на загальному рівні можна сказати, що усе навчання автономне, оскільки ґрунтовано на розумовій діяльності людини, а не навчатися автономно було б так само неможливо, як і не спілкуватися. Насправді, не існує такого явища, як неавтономний учень. Незалежно від конкретних методів, вживаних у навчанні, завжди тільки учень набуває сенсу даних, що вводяться, і зв'язує нові дані з наявними знаннями. Таким чином, є освітній аспект, в якому розвиток автономії розглядається як передумова для перейняття на себе соціальної відповідальності. Вивчення автономії розуміється як вклад у питання про освіту людини загалом, відповідно до якої автономія означає зрілість, емансипацію і самовизначення.

Метою дослідження є вивчення навчальної автономії учнів на уроках з англійської мови.

Реалізація поставленої мети потребує вирішення наступних **завдань**:

- 1) розглянути теоретичні передумови виникнення автономного навчання;
- 2) дослідити поняття «автономне навчання»;
- 3) зіставити поняття «самостійна робота» та «автономна робота» учнів у навчанні англійської мови;
- 4) охарактеризувати основні види автономного навчання;
- 5) описати навчальну автономію учнів у процесі формування англомовних компетентностей;
- 6) розробити комплекс завдань для формування навчальної автономії.

Об'єктом дослідження виступає процес формування навчальної автономії при навчанні англійської мови.

Предметом дослідження виступає навчальна автономія на уроках англійської мови.

Для розв'язання проблем автономного навчання англійської мови застосовувалися такі теоретичні методи дослідження: аналіз педагогічних теорій — дослідження існуючих підходів та концепцій в галузі автономії навчання, зокрема, теорій, які зосереджуються на самостійному навчанні та самоорганізації учнів, таких як конструктивістська теорія, теорія саморегуляції та методи,

орієнтовані на учня; Інтерпретація навчальних моделей — дослідження та адаптація міжнародних моделей автономного навчання, зокрема таких як CEFR (Загальноєвропейські компетенції володіння мовою), а також інтеграція нових технологій у процес навчання; Компаративний аналіз — порівняння різних підходів до автономного навчання в різних країнах, що дозволяє виявити ефективні стратегії та методи, які можна застосувати в українському контексті; моделювання освітнього процесу — розробка моделей, що підтримують автономію навчання через технології, цифрові інструменти та інтерактивні методи навчання, що дає змогу учням самостійно відслідковувати свої досягнення, шукати ресурси для самонавчання та розвивати критичне мислення.

Практичне значення дослідження визначається тим, що основні його теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використані під час викладання англійської мови у закладах загальної середньої освіти України, для створення програм, підручників, посібників, окремих видань з навчання англійської мови.

Структура роботи. Робота загальним обсягом 80 сторінок, складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел.

У вступі обґрунтовується актуальність дослідження, визначаються мета, завдання, предмет, об'єкт, методи дослідження, елементи наукової новизни одержаних результатів, практичне значення результатів дослідження, коротко описується структура роботи.

У першому розділі «Засади автономного навчання» розглядаються теоретичні передумови виникнення автономного навчання; проводиться загальний аналіз поняття «автономне навчання», описуються поняття «самостійна робота» та «автономна робота» учнів у навчанні англійської мови.

У другому розділі «Форми та методи автономного навчання» ми розглядаємо різні форми та методи автономного навчання, зокрема досліджуємо мовне портфоліо як інструмент автономного вивчення англійської мови,

описуємо проєктну роботу як складник автономного навчання учнів, аналізуємо розвиток навчальної автономії учнів в умовах гейміфікації навчального процесу та описуємо роль інформаційних технологій у розвитку автономного навчання англійської мови.

У третьому розділі «Навчальна автономія здобувачів ззо у процесі формування англомовних компетентностей» ми описуємо навчальну автономію учнів у процесі формування англомовних компетентностей.

Наявні також висновки до кожного розділу, де коротко висвітлюються основні тези дослідження.

У загальних висновках відображені результати та підводяться підсумки дослідження.

Список використаних джерел містить основні роботи вітчизняних та зарубіжних дослідників, які визначають теоретичні положення стосовно досліджуваних питань.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Автономія, надає студентам право голосу у виборі цілей, змісту та методів навчання, зокрема у виборі навчальних матеріалів. Автономія виникає лише тоді, коли ті, хто навчається, самостійно вирішують проблемні, творчі завдання засобами мови, яку вони вивчають, тобто займаються творчою навчальною діяльністю.

Навчальну автономію ми розглядаємо як феномен, який відноситься до іншомовної навчально-стратегічної компетентності. Зміст роботи в умовах навчальної автономії має відображувати: 1) механізми оволодіння іноземною мовою, 2) особливості розвитку навчальної автономії та формування навчально-стратегічної компетентності на певному ступені навчання.

Основу готовності до автономії складають такі здібності та вміння навчальної автономії: 1) концентрувати увагу на поставлених цілях і завданнях освіти в цілому та її окремому етапі; 2) самостійно управляти процесом власної освіти; 3) контролювати й оцінювати динаміку свого розвитку, дотримуватися певних термінів виконання завдань; 4) усвідомлювати власні навчальні стилі і стратегії; 5) займати активну позицію щодо вирішення комунікативних і навчальних завдань; 6) долати негативні емоції, зберігати впевненість у власних силах у випадку стресових ситуацій тощо.

Ефективність розвитку навчальної автономії у психологічній площині визначається здатністю до саморегуляції та мотивацією, яка забезпечується: а) створенням ситуації розвитку, б) моделюванням особистісно значущого для учня контексту навчальної діяльності, спрямованого на створення реального продукту, в) навчанням у співробітництві, г) акцентуванням рефлексивної самооцінки, самоконтролю та саморегуляції навчальної діяльності.

У методичному аспекті передумовами ефективності навчальної автономії є: 1) знання стратегій вивчення іноземних мов і раціональних прийомів роботи з іншомовним матеріалом; 2) вибір оптимальних стратегій і прийомів, адекватних поставленим задачам; 3) відповідний рівень інформаційної культури учнів, який забезпечує можливість швидкого пошуку та інтерпретації

інформації; 4) вміння раціонально розподілити час і контролювати поточні результати; 5) своєчасне внесення коректив на основі результатів поточного контролю чи самоконтролю.

Самостійна та автономна робота учнів у навчанні англійської мови є важливими складовими сучасного освітнього процесу, що сприяють розвитку ключових навичок 21 століття, таких як критичне мислення, креативність, адаптивність та здатність до самоорганізації.

Самостійна робота забезпечує можливість учням вдосконалювати лексичний та граматичний запас, розвивати аудіювання, читання, письмо та говоріння. Вона включає виконання вправ, роботу з текстами, практику слухання автентичних матеріалів та підготовку письмових робіт. Головною метою є підтримка знань, набутих на уроках, та їх закріплення через виконання завдань, які розробляє та контролює викладач.

Автономна робота, натомість, має більш глибокий і самостійний характер. Вона спрямована на розвиток здатності учня самостійно планувати своє навчання, обирати методи та стратегії, які найкраще відповідають його стилю навчання, і самостійно оцінювати свій прогрес. Наприклад, учні можуть самостійно створювати навчальні проєкти, шукати додаткові матеріали (відео, статті, книги), вести мовний щоденник або брати участь у мовних клубах чи онлайн-курсах.

У процесі навчання англійської мови автономна робота стає можливістю для учнів інтегрувати вивчене в реальне життя, наприклад, через спілкування з носіями мови, перегляд фільмів без субтитрів чи читання літератури в оригіналі. Вона сприяє формуванню більшої відповідальності за результати навчання, що є важливим фактором успішного оволодіння мовою.

Ефективне поєднання самостійної та автономної роботи створює сприятливі умови для розвитку як мовних, так і метакогнітивних навичок учнів. Роль викладача при цьому полягає в тому, щоб забезпечити підтримку, надавати учням інструменти для розвитку автономії та створювати умови, що мотивують до активного самонавчання.

До форм автономної роботи відносять: дистанційне навчання, екстернат, сімейну освіту, деякі найбільш складні форми проектної роботи. Уся технологія автономної роботи з вивчення іноземної мови базується на здатності учня до самостійного управління своєю навчальною діяльністю – від постановки мети і конкретної навчальної задачі до самоконтролю й самооцінки отриманого результату і способів його досягнення.

Значне місце в організації автономної роботи учнів посідає дистанційне навчання, особливо якщо передбачається можливість вибору курсу, самостійного встановлення цілей вивчення іноземної мови, визначення стратегій власної навчально-пізнавальної діяльності (запропонованих учителем, навчальним закладом або навчально-методичним центром) як в Україні, так і за кордоном. Автономна робота учнів в умовах дистанційного навчання може проходити як у традиційних формах, так і через спілкування online, або ж із комбінуванням інформаційно-комунікаційних технологій і традиційних способів навчання (листування поштою, періодичні зустрічі, круглі столи, конференції тощо).

Основними методами та формами автономного навчання є: метод мовного портфоліо, метод проектів, метод дебатів та різні інформаційні технології.

Мовне портфоліо – це формалізований та спеціальним чином скомпонований комплекс документальних матеріалів у паперовому та електронному вигляді, що демонструють зусилля, прогрес і досягнення особистості. Комбінації різних видів портфоліо сприяють насамперед ефективній організації самостійної роботи, самостійності, активності студентів, здатності до об'єктивної самооцінки та вміння робити необхідні висновки стосовно самовдосконалення у процесі вивчення іноземної мови. Завданнями створення Мовного портфоліо є навчити учнів вивчати мови самостійно, протягом усього життя, реально оцінювати власний рівень володіння мовними навичками і демонструвати їх в тих умовах, де вони будуть працювати або продовжувати навчання.

Одним із найцікавіших методів автономної форми навчання є метод проектів, в процесі якого підвищується рівень зацікавленості учнів тим чи іншим предметом, підвищується інтерес учнів до навчання. Під час виконання проектів учнів залучаються до пошуку розв'язання проблеми та шляхів її дослідження, їм надається можливість продемонструвати реальні результати в процесі роботи над навчальним проектом. Учні навчають не тільки розробляти та реалізовувати проект відповідно до поставленого завдання, а й презентувати його результати широкій аудиторії; навчитися використовувати підходи до раціонального розподілу та управління часом (Time Management); розкрити творчі здібності та творче мислення кожного учасника освітнього проекту.

Перевагами методу проектів є: розвиток навичок самоосвіти та самоконтролю; розвиток навичок групової діяльності; підвищення інформаційної культури – розвиток навичок пошуку, збору, подання інформації пошук, збір, подання інформації; підвищення мотивації; розвиток творчих здібностей; інтеграція різних предметів. До недоліків проектної діяльності можна віднести: проблему суб'єктивної оцінки творчої роботи; технічні накладки, які можуть вплинути як на процес роботи, так і на кінцевий результат.

Дебати – це інтерактивна технологія, що базується на визначених принципах і правилах, яка сприяє розвитку комунікативних навичок учнів. Вони вчать аргументовано відстоювати власну позицію, ведучи полеміку на основі знань та логічних міркувань. Участь у дебатах розвиває критичне мислення, допомагає порівнювати різні точки зору, а також самостійно знаходити та аналізувати інформацію з різноманітних джерел.

Використання інформаційних технологій у автономному навчанні англійської мови має великий потенціал для розвитку мовних навичок та активного залучення студентів до навчального процесу. Основними способами їх застосування є: 1. Мобільні додатки та платформи для вивчення мов: Додатки, як Duolingo, Babbel, Memrise та Rosetta Stone, пропонують

інтерактивні курси, які включають вправи з граматики, лексики, вимови та аудіювання, дозволяючи учням вивчати англійську у зручному для них темпі;

2.Онлайн-платформи для практики спілкування: Платформи, як italki, HelloTalk і Tandem, надають можливість студентам спілкуватися з носіями мови чи іншими учасниками через текстовий, відео чи голосовий чат, що сприяє розвитку комунікативних навичок і отриманню зворотного зв'язку;

3. Інтерактивні онлайн-курси та відеоуроки: Платформи, як Coursera, EdX і YouTube, пропонують курси та відеоуроки, що охоплюють різні аспекти англійської мови: граматику, лексику, вирази та вимову;

4. Онлайн-словники та перекладачі (наприклад, Cambridge Dictionary, WordReference) і перекладачів, таких як Google Translate, дозволяє студентам уточнювати значення нових слів і перевіряти правильність їх використання в контексті, що підвищує ефективність самостійного вивчення лексики та граматики;

5.Цифрові інструменти для покращення письма та вимови такі як Grammarly або ProWritingAid, допомагають студентам покращити письмові навички, автоматично перевіряючи орфографію, граматику та стиль. Вони корисні як при створенні есе, так і для щоденних письмових вправ;

6. Онлайн-тести та вправи для перевірки знань такі як Quizlet, Kahoot, та Socrative, дають змогу студентам практикувати англійську мову в режимі реального часу через онлайн-опитування та вікторини, що забезпечує миттєвий зворотний зв'язок і дозволяє оцінити рівень знань;

6.Віртуальні світи та ігри: Платформи, як Second Life та Minecraft, можуть використовуватися для практики англійської мови через інтерактивні завдання та спілкування в ігрових ситуаціях, що дозволяє занурюватися в мовне середовище та розвивати комунікативні навички;

7. Блоги та форуми для самовираження: Студенти можуть використовувати блоги, форуми та соціальні мережі (наприклад, LinkedIn чи Medium) для написання текстів і спілкування з іншими учасниками англійською мовою, створюючи реальні мовні продукти і взаємодіючи з аудиторією.

Інтеграція інформаційних технологій в процес автономного навчання англійської мови дозволяє учням самостійно контролювати свій темп, рівень складності завдань та практикувати отримані знання в реальних умовах. Це сприяє розвитку їхньої автономії, ефективному засвоєнню матеріалу і впровадженню практичних навичок у навчальний процес.

Перевагами інформаційних технологій є: задоволення індивідуальних потреб студентів; збільшення інтерактивності у виборі, обробці та практиці цільових слів; сприяння глибокому запам'ятовуванню (на основі довготривалої пам'яті); підтримка навчальних процесів, які зосереджуються на структурі у списку цільових слів; діагностика процесу навчання; генерування та запис даних про підходи та результати навчання.

Розвиток автономного говоріння залежить від наявності мовленнєвої ситуації, яка спонукатиме мовців до говоріння, мети говоріння, ставленні до об'єкта (об'єктів) мовлення, наявності знань з теми, за якою відбувається процес мовлення. Здійснений аналіз системи мовленнєвих вправ і комунікативних завдань для навчання іншомовного спілкування майбутніх учителів англійської мови, як засобу розвитку навичок говоріння, підтвердив необхідність і важливість добору комунікативної діяльності відповідно до мети, завдань заняття, індивідуальних особливостей та потреб групи.

Розвиток автономного письма залежить від кількох ключових факторів, які впливають на формування здатності людини самостійно висловлювати свої думки письмово. До них належать: Рівень мовної компетентності – володіння граматиною, орфографією, пунктуацією та лексикою рідної або іноземної мови; Критичне мислення – здатність аналізувати, структурувати і логічно викладати інформацію; Практика письма – регулярні спроби писати самостійно сприяють вдосконаленню навичок; Зворотний зв'язок – конструктивна критика від учителів, менторів чи однолітків допомагає вдосконалювати тексти; Технологічні засоби – сучасні інструменти, такі як текстові редактори, онлайн-словники та граматичні перевірки, полегшують процес навчання та самоперевірки. Важливо, щоб розвиток автономного

письма відбувався поступово, із врахуванням особливостей і потреб кожної людини, адже це складний процес, який вимагає часу та систематичної роботи.

Отже, автономне навчання англійської мови – це процес, у якому людина самостійно планує, організовує та здійснює навчання, використовуючи різноманітні ресурси та методи. Цей підхід дозволяє адаптувати навчання до індивідуальних потреб, темпу і стилю навчання. Основні елементами автономного навчання англійської мови є :1.Мотивація: визначення мети навчання (наприклад, складання іспиту, робота за кордоном чи подорожі) стимулює до постійної роботи; 2. Планування: встановлення чітких цілей (наприклад, вивчити 20 нових слів за тиждень), розподіл часу для навчання Основними ресурсами є: 1. Підручники та посібники: Наприклад, серії *English Grammar in Use* або *Vocabulary in Use*; Онлайн-курси та платформи: Duolingo, BBC Learning English, Coursera, Quizlet; Мобільні додатки: Anki, Memrise, LingQ; Відео та аудіо матеріали: Перегляд серіалів, відео на YouTube (наприклад, TED Talks), подкастів (The English We Speak). Перевагами автономного навчання є: гнучкість у виборі часу і місця навчання; можливість зосередитись на конкретних потребах (наприклад, лише розмовна англійська); розвиток самостійності, відповідальності та організованості. Автономне навчання ефективне, якщо є систематичність, бажання вдосконалюватись і доступ до якісних ресурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєв С. Практична підготовка до використання педагогічних технологій у системі професійної підготовки майбутніх учителів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 1, № 27. С. 151-156.
2. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіювання : *Іноземні мови*, 2012. №2. С.19-30.
3. Близнюк О. І., Панова Л.С. Організація парної роботи учнів на уроках англійської мови з опорою на зображальну наочність. *Іноземні мови*. 2001. № 3. С. 8-9.
4. Боднар С. В. Організація автономного навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*. 2013. Вип.39 (1). С. 46-53 URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39%281%29__10 .
5. Боднар С. В. Проблеми автономного навчання іноземної мови у навчальному процесі вищої школи. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 4. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_23
6. Бондаренко О., Бігич О. Сучасні тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови для початкової школи. *Іноземні мови*. 2002. № 4. С. 48–51.
7. Будз І. Ф., Поченюк Я. В. Комунікативний підхід у навчанні граматики англійської мови. URL: http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/26.pdf
8. Вишневський О. Коріння проблем у вивченні іноземних мов [Електронний ресурс]. Сучасна: <http://osvita.ua/school/reform/53026/>
9. Гагіна Н. В. Умови розвитку навчальної автономії студентів ВНЗ. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Чернігів, 2014. Вип. 117. С. 309–311.
10. Галузяк В. М., Сметанський М. І., Шахов В. І. Педагогіка: навч. посіб. Вінниця : Державна картографічна фабрика, 2006. 400 с.

11. Гайнова О.М. Проектна діяльність учнів на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*. 2005, № 3, с.32-41
12. Гурова Т. Ю. Значення використання інноваційної технології «мовного портфоліо» для становлення професіоналізму майбутнього вчителя англійської мови. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогіка. 2013. № 2. С. 117–121.
13. Гусак Т. М., Малінко О. Г. Підвищення самостійності студентів під час вивчення іноземних мов. *Педагогіка і психологія*. 2000. № 4. С. 61-69.
14. Денисенко М. В. Навчання учнів початкової школи техніки читання англійською мовою : дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання: германські мови». Київ, 2004. 217 с.
15. Дмитренко Н.Є. Дефінітивний аналіз інтерпретації поняття «автономне навчання». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: педагогіка і психологія, 2018. Вип. 56. С.15-21.
16. Дмитренко Н.Є. Теоретичні умови виникнення автономного навчання. http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/60/part_1/16.pdf
17. Дудолодова О. В. Роль навчальної автономії у процесі вивчення іноземних мов. Збірник наукових праць. *Педагогічні науки*. 2017. № 134. С. 98– 104. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/20202>.
18. Іжко Є. Генеза поняття «автономне навчання». *Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2003. Вип. 192. Ч. I. С. 110–115.
19. Заблоцька О.С., Ніколаєва І.М. Студентоцентризм як тренд сучасної освіти. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки. 2021. Випуск 194. С. 29–33
20. Заборовський В. В., Мерзлікіна І. Г. З історії методики викладання іноземних мов. *Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку*. 2010. № 4. С. 30–35

- 21.Задорожна І. П. Розвиток автономії студентів мовних спеціальностей у процесі вивчення фаховий дисциплін. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* 2015. № 131. С. 60-64.
- 22.Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
- 23..Зеленська Л. Д. Світовий досвід становлення університетської автономії й самоврядування. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту.* 2008. № 3. С . 69-71.
- 24.Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті. Київ : ВІПОЛ, 2001. С. 3-11.
- 25.Калініна Л., Самойлюкевич І. Технологія автономного оволодіння професійно-методичними вміннями на базі центру самопідготовки майбутнього вчителя іноземної мови. *Освітні технології у процесі викладання навчальних дисциплін : збірник наукових праць.* Житомир : Житомирський держ. ун-т, 2004. 250 с.
- 26.Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. *Професійна освіта: проблеми і перспективи.* 2013. № 4. С. 62-65.
- 27.Капітонов П.В. Використання нових інформаційних технологій у середній школі в процесі навчання. *Англійська мова та література.* 2006, № 32, С.45-52
- 28.Караєва Т. В. Автономія навчальної діяльності студентів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: зб. наук. праць.* Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2011. № 3- 4. С. 126-131.
- 29.Караєва Т. В. Забезпечення навчальної автономії студентів у немовних ВНЗ. *Іноземні мови.* 2011. № 3 (67). С. 28-31.

- 30.Каминін І. М., Тучина Н. В. Шляхи розвитку автономії студентів у навчанні англійської мови. *Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація: Тези доповідей XVI наукової конференції з міжнародною участю. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2017. С. 46-47.*
- 31.Княжева І.А. Навчальна автономія як дидактична стратегія професійної підготовки майбутніх викладачів педагогічних дисциплін. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки.* 2017. № 6. С. 39-43.
- 32.Кочетурова М. Метод проектів у навчанні мови: теорія і практика [Електронний ресурс]: <http://orus.slavica.org/node/235>
- 33.Кузьменко О. М. Розвиток комунікативної компетентності студентів завдяки навчанню у співпраці (co-operative learning). *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2015. № 24. С. 73-76.
- 34.Лісецький К. А. Модель змішаного навчання в системі вищої освіти. 2015. URL : http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/lisetskyi_model.pdf
- 35.Маслова К. І. Мотивація студентів до самостійної роботи як один із важливих чинників у навчальному процесі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* 2019. Т. 2, № 64. С. 34-36.
- 36.Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних та лінгвістичних університетів; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2013. 590 с.
- 37.Мойсеєнко С. М. Розвиток навчальної автономії студентів ВТНЗ при формуванні іншомовної компетентності. URL : http://www.kamts1.kpi.ua/sites/default/files/moiseienko_rozvytok.pdf.
- 38.Освітні технології. О. М. Пєхота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Пєхоти. К. : А.С.К., 2001. 256 с.

- 39.Петровська Ю. В. Методика організації автономного навчання англійської мови студентів технічних спеціальностей : дис. ... канд. пед наук : 13.00.02 теорія і методика навчання: германські мови. Київ : Київський національний лінгвістичний університет, 2010. 195 с.
- 40.Петровська Ю. В. Методика організації автономного навчання англійської мови студентів спеціальностей: автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.02 ; Київський держ. лінгв. ун-т. К., 2010. 24 с.
- 41.Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Навчально-методичний посібник. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
- 42.Почуєва В. В. Особистісно орієнтована освітня концепція у вищій школі. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Одеса: ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій». 2019. Т. 2, № 13. С. 78-81.
- 43.Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.
44. Про повну загальну середню освіту : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>.
- 45.Токарева А.В. *Навчальні цифрові ігри: від теорії до практики (керівні принципи для викладачів)*. Lambert Academic Publishing, 2019. 103 с.
- 46.Самойлюкевич І. Методика формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців початкової освіти за «перевернутою» моделлю навчання англомовного читання. *Нові технології навчання*. 2020. № 93. С. 171-182.
- 47.Сидоренко Л. М. Мозковий шутрм як один з інноваційних методів в освітньому процесі студентів. URL : <http://kumlk.kpi.ua/sites/default/files>
- 48.Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь. *Іноземні мови*. 1999. №3. С.3-7.
- 49.Скуратівська М. О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов. URL: <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischiy-shkoli-ukrayin>

50. Стратегія сталого розвитку "Україна-2020" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
51. Тарнопольський О. Б. Шляхи розвитку автономії студентів на курсах англійської мови для ділового спілкування. *Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі: зб. наук. праць*. Донецьк: ДонНУ, 2002. С. 130–135.
52. Тарнопольський О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения: учеб. пособие. К.: Ленвित, 2004. 192 с.
53. *Український педагогічний словник*: гол. ред. С. Головка. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
54. Токарева А.В. *Навчальні цифрові ігри: від теорії до практики (керівні принципи для викладачів)*. Lambert Academic Publishing, 2019. 103 с.
55. Шевченко Е. Б. Використання інтерактивних технологій для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*. 2005 № 24 С. 129–133
56. Шлєіна Л.І. Самостійна робота – одна із складових навчального процесу
ВНЗ. URL: https://core.ac.uk/display/161859368?utm_source=pdf&utm_medium=banner&utm_campaign=pdf-decoration-v1 .
57. Чехратова О. А. Навчальна автономія на заняттях з іноземної мови: сутність і мета впровадження. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки*. 2017. № 78(1). С. 88-91
58. Чехратова О. А. Мотивація студентів до оволодіння іноземною мовою в умовах навчальної автономії. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. *Збірник наукових праць. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Т.2, № 65. С. 111-117.
59. Шехавцова С. О. Технологія портфоліо як показник самоосвітньої діяльності суб'єктів педагогічного процесу. *Вісник Луганського нац. ун-ту. Педагогічні науки*. 2013. № 18 (277), ч. 3. С. 135–144.

- 60.Європейське мовне портфоліо: Проект української версії для учнів 7–11 років. Тернопіль : Лібра Терра, 2013. 104 с.
- 61.Ягельська Н. В. Методика організації самостійної роботи студентів з англійської мови з використанням професійного мовного портфеля: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 . К., 2005. 192 с.
- 62.Boyadzhieva E. Learner-centered Teaching and Learner Autonomy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2016. Vol. 232. P. 35-40.
- 63.Benson, P. Teaching and Researching: Autonomy in Language Learning. Teaching and Researching. Harlow : Longman, 2001. 272 p.
- 64.Benson P. Autonomy In and Out of Class. A TESOL Symposium Learner Autonomy: What Does the Future Hold? Faculty of Languages, University of Sevilla Sevilla, Spain. 2008. P. 1-12.
- 65.Cherry K. Extrinsic vs. Intrinsic Motivation : What's the Difference? URL : <https://www.verywellmind.com/differences-between-extrinsic-and>
- 66.C. Stefanou, K. Perencevich, M. Di Cinto, J. Turner, Supporting Autonomy in Class: Ways teachers encourage students decision making and ownership, [Електронний ресурс]: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10>.
- 67.Dafei D. An Exploration of the Relationship Between Learner Autonomy and English Proficiency. *Professional Teaching Articles*. 2007. URL : http://www.asianefl-journal.com/pta_Nov_07_dd.pdf .
- 68.Dam L. How Do We Recognize an Autonomous Classroom? A TESOL Symposium Learner Autonomy: What Does the Future Hold? Faculty of Languages, University of Sevilla Sevilla, Spain. 2008. P. 13-32.
- 69.Holec H. Autonomy and Foreign Language Learning . Oxford : Pergamon, 1981. 156 p.
- 70.Howard P. Innovation in Education.Distance Education. 2010. 23 p.
- 71.Furturica F. Perspectives from the European Language Portfolio. *Technologies*. 2012. P. 7–9

72. Little D. Learner Autonomy: drawing together the threads of self-assessment, goal-setting and reflection. URL : http://archive.ecml.at/mtp2/elp_tt/results/pagef/e06.html .
73. Nunan D. Nine steps to learner autonomy, 2003. URL : https://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.84007.1333707257!/menu/standard/file/2003_11_Nunan_eng.pdf .
74. O'Leary C. Can learner autonomy be assessed? URL : <https://extra.shu.ac.uk/cetl/cpla/resources/Towards%20Assessing%20Learner%20Autonomy.pdf>.
75. J. Reeve, How Teachers Can Promote Students' Autonomy During Instruction: Lessons from a Decade of Research. [Электронный ресурс]. Доступно: https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2006_ReeveJang_JEP.pdf.
76. Weimer M. Learner-Centered Teaching. Five Key Changes to Practice. San Francisco : Jossey-Bass, 2002. 288 p.